

جمهوری اسلامی ایران

وزارت امور اقتصادی و دارایی

اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان البرز

بررسی محیط کسب و کار استان البرز در بهار ۱۴۰۳

شهریور ۱۴۰۳

عنوان گزارش: بررسی محیط کسب و کار استان البرز در بهار ۱۴۰۳
تهیه و تنظیم: معاونت اقتصادی اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان البرز
نظارت عالی: فرزین بهنامی فر، مدیر کل امور اقتصادی و دارایی استان البرز
نظارت فنی: حسین جلیل پیران، معاون اقتصادی امور اقتصادی و دارایی استان البرز
همکاران: فاطمه آقایی، کارشناس مسئول اقتصادی

تاریخ: شهریور ماه ۱۴۰۳

فهرست مطالب

خلاصه مدیریتی	۶
۱. مقدمه	۷
۲. تعاریف و کلیات	۸
۲-۱. محیط کسب و کار	۸
۲-۲. مؤسسات منتشرکننده شاخص های کسب و کار	۹
۲-۲-۱. بنیاد هریتیج	۹
۲-۲-۲. مجمع جهانی اقتصاد	۹
۲-۲-۳. مؤسسه فریزر	۹
۲-۲-۴. بانک جهانی	۱۰
۲-۳. پایش محیط کسب و کار در ایران	۱۱
۳. مبانی نظری	۱۲
۴. جداول آماری، نمودارها و تحلیل آماری	۱۶
۴-۱. شاخص ملی محیط کسب و کار	۱۶
۴-۲. شاخص بخشی محیط کسب و کار	۱۶
۴-۳. شاخص استانی محیط کسب و کار	۱۷
۴-۴. شاخص ملی و استانی به تفکیک مؤلفه های پیمایشی	۲۰
۵. نتیجه گیری و پیشنهادات	۲۳
۵-۱. چالش های فراروی محیط کسب و کار	۲۳
۵-۲. پیشنهادهای لازم در جهت بهبود محیط کسب و کار	۲۴
۶. منابع و مآخذ	۲۵

فهرست جداول

- جدول ۱. شاخص‌های موردبررسی برخی از مؤسسات منتشرکننده شاخص‌های کسب‌وکار ۱۰
- جدول ۲. شاخص کل محیط کسب‌وکار ۱۶
- جدول ۳. شاخص محیط کسب‌وکار برحسب بخش‌های عمده اقتصادی ۱۶
- جدول ۴. شاخص استانی محیط کسب‌وکار ۱۹
- جدول ۵. شاخص‌های ملی و استانی محیط کسب‌وکار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی بهار ۱۴۰۳ ..... ۲۱

فهرست نمودارها

- نمودار ۱. شاخص بخشی محیط کسب‌وکار زمستان ۱۴۰۲ و بهار ۱۴۰۳ ..... ۱۷
- نمودار ۲. شاخص استانی محیط کسب و کار ۱۸
- نمودار ۳. شاخص‌های ملی و استانی محیط کسب‌وکار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی بهار ۱۴۰۳ ..... ۲۲

خلاصه مدیریتی

منظور از محیط کسب و کار، عوامل مؤثر بر عملکرد واحدهای اقتصادی مانند کیفیت دستگاه‌های حاکمیت، ثبات قوانین و مقررات، کیفیت زیرساخت‌ها و غیره است که تغییر دادن آن‌ها فراتر از اختیارات و قدرت مدیران بنگاه‌های اقتصادی است. لذا مطابق این تعریف شناخت و بررسی محیط کسب و کار مقدم بر تجزیه و تحلیل کسب و کار و فعالیت‌های اقتصادی است. در این تحقیق به پایش محیط کسب و کار استان البرز در بهار ۱۴۰۳ پرداخته شده است. شاخص استانی محیط کسب و کار در استان البرز عدد ۵/۷۴ را در بهار ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که این مقدار نسبت به فصل قبل (زمستان ۱۴۰۲) به میزان ۳/۹۱ درصد کاهش داشته که به معنی مساعدتر شدن شاخص استانی محیط کسب و کار در استان البرز در فصل بهار ۱۴۰۳ نسبت به زمستان ۱۴۰۲ است. همچنین این شاخص برای استان البرز پایین تر از شاخص ملی محیط کسب و کار با عدد ۶/۰۴ است که نشانگر مساعدتر بودن این مقدار در استان البرز نسبت به میانگین کشور است. رتبه استان البرز در بین تمام استان‌های کشور برای شاخص محیط کسب و کار ۴ است.

بررسی محیط کسب و کار استان البرز در بهار ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که مؤلفه‌های "غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات (با امتیاز ۸/۵۵)"، "بی ثباتی سیاست‌ها، مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر به کسب و کار (با امتیاز ۸/۲۸)" و "دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت در بازار (با امتیاز ۷/۴۵)" نامساعدترین مؤلفه‌های محیط کسب و کار و مؤلفه‌های "نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول (با امتیاز ۳/۸۸)"، "ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار (با امتیاز ۳/۹۵)"، "محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت (با امتیاز ۴/۰۶)"، مساعدترین مؤلفه‌ها از دیدگاه تشکل‌های اقتصادی مشارکت‌کننده در پایش محیط کسب و کار استان البرز در بهار ۱۴۰۳ ارزیابی شده‌اند.

۱. مقدمه

منظور از فضای کسب و کار، عوامل مؤثر بر عملکرد واحدهای اقتصادی مانند کیفیت دستگاههای حاکمیت، ثبات قوانین و مقررات، کیفیت زیرساختها و ... است که تغییر دادن آنها فراتر از اختیارات و قدرت مدیران بنگاههای اقتصادی است (میدری و قودجانی، ۱۳۸۷). در تعریفی دیگر گفته شده است که محیط کسب و کار مجموعه‌ای از سیاستها، شرایط حقوقی، نهادی و مقرراتی است که بر فعالیتهای کسب و کار حاکم‌اند. ثبات اقتصاد کلان، کیفیت زیرساختهای کشور، کیفیت دستگاههای اجرایی، نظام وضع قوانین و مقررات، هزینه و امکان دسترسی به اطلاعات و آمار، فرهنگ کار و عوامل دیگری از این دست، از عواملی هستند که عملکرد واحدهای اقتصادی را تحت تأثیر قرار می‌دهند، درحالی که مدیران واحدهای اقتصادی نمی‌توانند تأثیر چندانی بر آنها بگذارند. هر کسب و کار از زمان شکل‌گیری تا انحلال کامل، چرخه‌ای را طی می‌کند و در هر مرحله بر اساس قوانین و مقررات موجود برای شروع و تداوم فعالیت خود متحمل مراجعات مختلفی به نهادهای قانونی، هزینه‌های گوناگون و صرف زمان می‌شود. بدیهی است هر چه این مراحل پیچیده‌تر، زمان‌برتر و پرهزینه‌تر باشند، انگیزه افراد و اشخاص حقیقی و حقوقی برای انجام و گسترش فعالیتها کمتر می‌شود. محیط کسب و کار نامناسب، هزینه عملکرد بنگاههای اقتصادی را افزایش می‌دهد و باعث از بین رفتن انگیزه سرمایه‌گذاری و نیز عقب ماندن تولیدکنندگان کشور از رقبای جهانی می‌شود. بهبود محیط کسب و کار و رابطه آن با توسعه اقتصادی از اوایل دهه ۱۹۸۰ میلادی و در پی مطالعات هرناندو دسوتو اقتصاددان پرویی موردتوجه قرار گرفت.

دسوتو در تحقیقات خود به همراه یک گروه تحقیقاتی (شامل بیش از ۱۰۰ کارشناس حقوق، مدیریت و اقتصاد) دریافت که موانع سخت و دیوان‌سالاری اداری در کشورهای مختلف باعث تبدیل شدن بخش خصوصی به بخش زیرزمینی، غیررسمی و غیرمولد شده و توسعه اقتصادی در کشورها را با مشکل مواجه کرده است. در پی تحقیقات دسوتو، مؤسسات گوناگون بین‌المللی تحقیقات مستمر و نسبتاً دقیقی برای شناسایی موانع تولید و سرمایه‌گذاری انجام داده‌اند و "بهبود محیط کسب و کار" به عنوان یکی از راهبردهای توسعه اقتصادی، موردتوجه قرار گرفته است. امروزه چندین موسسه بین‌المللی، محیط کسب و کار در کشورهای مختلف را از نظر مؤلفه‌های مختلف محیط کسب و کار، رتبه‌بندی می‌کنند. از مشهورترین این مؤسسات می‌توان به بانک جهانی، مجمع جهانی اقتصاد، بنیاد هریتیج و واحد اطلاعات اقتصادی مجله اکونومیست اشاره کرد. در این گزارش‌ها که تقریباً هر ساله منتشر می‌شوند، سعی بر این است که وضعیت کسب و کار در کشورهای مختلف بر اساس شاخص‌های کمی به تصویر درآید تا قابلیت مقایسه کشورها با یکدیگر فراهم شده و پیشنهادهایی به منظور اصلاح محیط کسب و کار کشورها ارائه گردد.

۲. تعاریف و کلیات

۱-۲. محیط کسب و کار

منظور از محیط کسب و کار، مجموعه‌ای از عوامل مؤثر بر عملکرد واحدهای اقتصادی است که کنترل و اداره آن فراتر از اختیارات و قدرت مدیران بنگاه‌های اقتصادی است. لذا مطابق این تعریف شناخت و بررسی محیط کسب و کار مقدم بر تجزیه و تحلیل کسب و کار و فعالیت‌های اقتصادی است.

در پیش‌نویس قانون بهبود محیط کسب و کار، اتاق تعاون و اتاق بازرگانی ایران، کسب و کار به عنوان یک فعالیت تکرارشونده اقتصادی از جمله تولید، خدمات، خرید و فروش کالا به قصد کسب سود و منفعت اقتصادی تعریف شده است. بر اساس این تعریف، پرداختن به محیط کسب و کار، نحوه شکل‌گیری و گسترش آن را تبیین می‌کند. در انواع مختلف کسب و کار، از جمله کسب و کار خانگی، خانوادگی، روستایی، اینترنتی، کوچک و متوسط و کسب و کارهای بزرگ (احمدپور و داریانی، ۱۳۸۱) بدون توجه به مباحث مربوط به محیط کسب و کار فعالیت بسیار سخت و ناممکن هست.

اولین مسئله برای هر صاحب کسب و کاری که مطرح است تضمین‌های لازم برای حفظ اصل سرمایه او (امنیت اقتصادی) و در مرحله بعد سودآور بودن این طرح و فزونی منافع کسب و کار در مقیاس با هزینه‌های آن است. هزینه‌های هر فعالیتی تابع دو عامل است: ۱) هزینه‌هایی که در فرآیندهای مختلف تولید، انجام آن‌ها ضروری است، ۲) هزینه‌هایی که به دلیل نامناسب بودن محیط فعالیت اقتصادی بر صاحبان کسب و کار تحمیل می‌شود. گاهی این هزینه‌ها به میزانی بالاست که صاحبان کسب و کار رغبتی به استفاده از فرصت‌های اقتصادی پیدا نمی‌کنند. بانک جهانی در سطح بین‌المللی تلاش می‌کند با بررسی محیط کسب و کار، ماهیت این هزینه‌ها را شناسایی و برای کاهش هزینه‌های ناشی از محیط فعالیت اقتصادی راهکارهایی ارائه نماید.

هزینه‌های محیط کسب و کار در کشورهای مختلف بسیار متفاوت است. این هزینه‌های مازاد، علاوه بر تأثیرگذاری بر هزینه‌های تولید با نامناسب کردن محیط کسب و کار مانع رشد شرکت‌های کوچک و متوسط نیز می‌گردد. در این مواقع شاید شرکت‌های بزرگ بتوانند با لابی‌گری سیاسی یا پرداخت‌های قانونی، تا حدودی محیط کسب و کار را برای خود هموار کنند منتهی صاحبان مشاغل کوچک عمدتاً این امکان را ندارند و ادامه حیات اقتصادی آنان همواره با مشکلات غیرقابل پیش‌بینی مواجه می‌شود.

۲-۲. مؤسسات منتشر کننده شاخص های کسب و کار

مؤسسات گوناگونی در جهان، محیط کسب و کار در کشورهای مختلف و مقایسه وضعیت آن ها با یکدیگر را بررسی می نمایند که از مهم ترین آن ها می توان به بانک جهانی، مجمع جهانی اقتصاد، بنیاد هریتیج، موسسه فریزر و اداره اطلاعات موسسه اکونومیست اشاره کرد. در این گزارش ها که تقریباً هر ساله منتشر می شود، سعی بر آن است که وضعیت کسب و کار در کشورهای مختلف بر اساس شاخص های کمی به تصویر درآید تا قابلیت مقایسه کشورها با یکدیگر فراهم شده و پیشنهادهایی جهت اصلاح محیط کسب و کار کشورها نیز ارائه شود.

۲-۲-۱. بنیاد هریتیج

بنیاد هریتیج نخستین بار در سال ۱۹۸۴ و پس از آن با مشارکت ژورنال وال استریت، شاخص آزادی اقتصادی را با استفاده از حدود ۵۰ متغیر مستقل اقتصادی که در ۱۰ شاخص دسته بندی شده اند به صورت سالیانه منتشر می کند. هریتیج برخی اطلاعات و داده های کمی آماری را از منابع آماری داخل هر کشور و یا مؤسسات بین المللی گردآوری و در مورد متغیرهای کیفی از نظر سنجی و پرسشنامه استفاده می کند.

۲-۲-۲. مجمع جهانی اقتصاد

از سال ۱۹۷۹ میلادی تاکنون مجمع جهانی اقتصاد هر ساله گزارشی با عنوان ((گزارش رقابت پذیری جهانی)) ارائه می کند که در آن کشورهای جهان بر اساس ۱۱۲ متغیر مختلف از نظر میزان رقابت پذیری اقتصاد ملی رتبه بندی می شوند. در تعریف مجمع جهانی اقتصاد، رقابت پذیری مجموعه ای از نهادهای سیاست ها و عواملی است که سطح بهره وری یک کشور را تعیین می کند.

شاخص رقابت پذیری جهانی مجمع جهانی اقتصاد، با ارائه مجموعه ای از مؤلفه های مختلف و با وزن دهی متفاوت به این مؤلفه ها بر اساس عواملی چون توسعه یافتگی کشور و اهمیت مؤلفه در توسعه اقتصادی، رقابت پذیری اقتصاد کشورهای مختلف را اندازه گیری کرده و قابلیت مقایسه کشورها با یکدیگر را فراهم می کند. در این شاخص مؤلفه های تأثیرگذار بر رقابت پذیری به ۱۲ گروه تحت عنوان ((ارکان رقابت پذیری)) تقسیم می شوند.

۲-۲-۳. مؤسسه فریزر

مؤسسه فریزر در ۱۹۷۴ تأسیس و گزارش های خود را در خصوص شاخص آزادی اقتصادی از سال ۱۹۷۵ منتشر کرد. شاخص آزادی اقتصادی شاخصی است موزون که از ۵ زیر شاخص تشکیل شده است که هر کدام متغیرهای مرتبط به خود را در بردارد. رتبه هر شاخص در فاصله صفر تا ده قرار دارد که هر چه رتبه به عدد ده نزدیک تر باشد بیانگر آزادی اقتصادی بیشتر در آن کشور است.

۴-۲-۲. بانک جهانی

مهم‌ترین نهادی که برای سنجش وضعیت کسب‌وکار کشورهای مختلف شاخص تهیه می‌کند، بانک جهانی است. این نهاد بدین منظور دو شاخص را به‌عنوان شاخص سهولت کسب‌وکار و شاخص پیمایش بنگاه‌ها ارائه می‌کند. شاخص کسب‌وکار بانک جهانی، برای اولین بار در سال ۲۰۰۳ با ۵ شاخص ترکیبی و با مطالعه در ۱۳۳ کشور عرضه شد. شاخص مزبور طی سال‌های اخیر به‌تدریج تکمیل شده است و شامل زیرشاخه‌های از جمله شروع کسب‌وکار، اخذ مجوزهای لازم، ثبت اموال، سهولت دسترسی به برق، تجارت فرامرزی، لازم‌الاجرا شدن قراردادهای، تعطیلی کسب‌وکار و ... هست. از سال ۲۰۰۱ گروه مطالعات کسب‌وکار بانک جهانی، با استفاده از پیمایش پرسشنامه‌ای، شروع به نظرخواهی از بنگاه‌داران ۸۰ کشور جهان (از هر کشور ۱۰۰ بنگاه) برای شناسایی عوامل مؤثر بر فعالیتشان نموده است که تعداد کشورهایی که در این خصوص با بانک جهانی همکاری می‌کنند به‌تدریج افزایش می‌یابد. در این گزارش‌ها نظر صاحب‌نظران بنگاه‌ها و فعالان کسب‌وکار در مورد مواردی چون سیاست‌های اقتصادی محلی، حکمرانی، قانون‌گذاری، زیرساخت‌ها و مسائل مالی و خدمات ارائه‌شده به فعالان کسب‌وکار جمع‌آوری شده است.

جدول ۱. شاخص‌های موردبررسی برخی از مؤسسات منتشرکننده شاخص‌های کسب‌وکار

عنوان	شاخص
بنیاد هریتیج	۱-آزادی کسب‌وکار ۲-آزادی تجاری ۳-آزادی مالیاتی ۴-اندازه دولت ۵-آزادی پولی ۶-آزادی سرمایه‌گذاری ۷-آزادی مالی ۸-حقوق مالکیت ۹-فساد اداری ۱۰-آزادی نیرو کار
مجمع جهانی اقتصاد	۱-نهادهای ۲-زیرساخت‌ها ۳-ثبات در اقتصاد کلان ۴-بهداشت و آموزش ابتدایی ۵-آموزش عالی و حرفه‌ای ۶-کارایی بازار کار ۷-کارایی بازار نیروی کار ۸-پیشرفته بودن بازار مالی ۹-آمادگی فناوریانه ۱۰-اندازه بازار ۱۱-پیشرفته بودن بنگاه‌های تجاری ۱۲-نوآوری
مؤسسه فریزر	۱-اندازه دولت، مخارج، مالیات‌ها و مشارکت دولت ۲-ساختار دولت و حمایت از مالکیت خصوصی ۳-دسترسی به پول قوی ۴-آزاد بودن حساب بانکی برحسب پول‌های خارجی در بانک‌های داخل و خارج ۵-آزادی مبادله با همسایگان ۶-قوانین مربوط به اعتبارات، بازار نیروی کار و کالا (کسب‌وکار)
بانک جهانی	۱-شروع کسب‌وکار ۲-اخذ مجوز ساخت‌وساز ۳-دسترسی به برق ۴-ثبت مالکیت ۵-اخذ اعتبارات ۶-حمایت از سهام‌داران خرد ۷-پرداخت مالیات ۸-تجارت فرامرزی ۹-اجرای قراردادهای ۱۰-ورشکستگی

در جدول فوق بعضی از مؤسسات منتشرکننده شاخص‌های کسب‌وکار به همراه شاخص موردبررسی آن مؤسسه آورده شده است.

۳-۲) پایش محیط کسب‌وکار در ایران

در ایران پایش محیط کسب‌وکار به‌منظور بررسی وضعیت محیط کسب‌وکار کشور از اردیبهشت ۱۳۸۹ توسط گروه مطالعات کسب‌وکار مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی تهیه و منتشر شد. در تهیه این شاخص ابتدا بر اساس تعریف محیط کسب‌وکار (مجموعه عوامل مؤثر در اداره بنگاه‌ها که خارج از کنترل مدیران بنگاه‌ها هستند) با تشکیل جلسات متعدد با صاحب‌نظران اقتصادی، حقوقی و مدیران واحدهای تولیدی، مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار در ایران تدوین شد. سپس این مؤلفه‌ها به شکل پرسشنامه برای شکل سراسر فعالان اقتصادی ارسال و از نمایندگان فعالان اقتصادی سراسر کشور خواسته شد نظر خود را در مورد موانع اعلام‌شده و اینکه کدامیک از این عوامل مانع جدی‌تری در عملکرد بنگاه‌ها ایجاد کرده است، اعلام نمایند. این گزارش‌ها که حاوی نظرات فعالان اقتصادی ایران و انعکاس بازخورد تدوین قوانین در بخشی که مورد هدف قانون‌گذار بوده است، می‌تواند باعث اشراف بیشتر قانون‌گذاران بر سنجش آثار تصمیمات خود شود و در نتیجه به ایشان در اتخاذ تصمیم‌های مؤثرتر و کاراتر کمک کند.

در همین راستا و در سال ۱۳۹۰، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار را تصویب کردند. به‌موجب ماده ۴ این قانون: «اتاق‌ها موظف‌اند به‌منظور اطلاع سیاست‌گذاران از وضعیت محیط کسب‌وکار در کشور، شاخص‌های ملی محیط کسب‌وکار در ایران را تدوین و به‌طور سالانه و فصلی حسب مورد به تفکیک استان‌ها، بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، سنجش و اعلام نمایند». اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران در قالب اجرای یک طرح پژوهشی در سال ۱۳۹۴، نسبت به شناسایی و معرفی شاخص‌های ملی پایش محیط کسب‌وکار اقدام نمود و اجرای طرح ملی پایش محیط کسب‌وکار در اواخر سال ۱۳۹۵ با همکاری اتاق‌های تعاون و اصناف ایران در دستور کار خود قرار داد.

گزارش حاضر، سی و یکمین گزارش فصلی است که اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران با رویکرد تلفیق داده‌های پیمایشی با داده‌های آماری بر اساس نظریه عمومی کارآفرینی شین^۱ ارائه نموده است. در این گزارش، داده‌های پیمایشی حاصل از ادراک سنجی از وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار کشور در بهار ۱۴۰۳، از ۲۶۶۶

^۱ Schein

فعال اقتصادی زیرمجموعه سه اتاق و با استفاده از روش تکمیل پرسشنامه الکترونیکی (CAWI) و همچنین آمارگیری تلفنی با کمک رایانه (CATI) صورت گرفته است و داده‌های آماری نیز از منابع آماری رسمی کشور تهیه و مورد استفاده قرار گرفته اند.

۳. مبانی نظری

مطابق مدل ارائه شده برای محاسبه شاخص محیط کسب و کار در ایران، شاخص ملی محیط کسب و کار از طریق انجام محاسبات بر روی ۷۰ نماگر که شامل ۲۸ مؤلفه پیمایشی و ۴۲ مؤلفه آماری که از عوامل مختلف و قابل احصای مؤثر بر اداره واحدهای تولیدی در ایران معرفی شده است، حاصل می شود. قابل ذکر است مؤلفه‌های پیمایشی و آماری مورد استفاده در محاسبه فضای کسب و کار کشور به صورت زیر تعریف شده اند:

الف : مؤلفه‌های پیمایشی:

۱. نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصولات
۲. برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و ...
۳. بی تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
۴. بی ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر به کسب و کار
۵. غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
۶. رویه‌های سخت‌گیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
۷. تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی رغبتی به خرید محصولات ایرانی
۸. تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
۹. وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه دولتی در بازار
۱۰. رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
۱۱. دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
۱۲. فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات مورد نیاز برای فعالیت اقتصادی
۱۳. ضعف زیرساخت‌های حمل و نقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)
۱۴. ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد مؤثر متجاوزان به حقوق دیگران
۱۵. وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
۱۶. ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار

۱۷. عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
۱۸. فقدان ارتباطات مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
۱۹. دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
۲۰. کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
۲۱. کمبود تقاضا در بازار
۲۲. کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات موردنیاز
۲۳. کمبود نیروی کار ماهر
۲۴. محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
۲۵. محدودیت دسترسی به آب
۲۶. محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
۲۷. فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
۲۸. موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی

ب. مؤلفه‌های آماری:

محیط نهادی

نماگر ۱. محیط سیاسی (تأثیر عوامل سیاسی - امنیتی بر اداره بنگاه‌ها):

- ۱-۱. تعداد مطبوعات دارای مجوز و فعال (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- ۱-۲. تعداد سرقت مستوجب تعزیر (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- ۱-۳. تعداد سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن) - (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

نماگر ۲. محیط علمی - آموزشی (مهارت و تحصیلات نیروی انسانی):

- ۲-۱. دانش‌آموخته‌های مراکز فنی حرفه‌ای (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- ۲-۲. تعداد دانش‌آموخته‌های دانشگاهی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- ۲-۳. نرخ باسوادی ۶ ساله و بالاتر
- ۲-۴. تعداد دانش‌آموزان به ازای هر کلاس

نماگر ۳. محیط فرهنگی (فرهنگ، رضایتمندی و فرهیختگی نیروی انسانی):

- ۳-۱. تعداد صندلی‌های سینما (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- ۳-۲. تعداد فرهنگ‌سراها و کتابخانه‌های عمومی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- ۳-۳. تعداد عناوین کتاب‌های منتشرشده در استان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- ۳-۴. تعداد خواسته‌های بازگشت به کار در هیئت‌های تشخیص دعاوی کار نسبت به کل شاغلان استان
- نماگر ۴. فناوری و نوآوری:**

- ۴-۱. شاخص استانی فناوری اطلاعات
- ۴-۲. تعداد کاربران اینترنت (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- ۴-۳. تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- نماگر ۵. محیط قانونی و حقوقی (حاکمیت قانون، تضمین‌های حقوق مالکیت و عملکرد دادگستری):**

- ۵-۱. نرخ رسیدگی به پرونده‌های قضایی (درصد از ورودی)
- ۵-۲. امتیاز قضایی واداری (تخصیصی گزارش‌های عملکرد استانی قوه قضائیه)
- ۵-۳. میانگین زمان رسیدگی به هر پرونده ورودی (روز)
- ۵-۴. تعداد پرونده‌های مطالبه طلب (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- نماگر ۶. ساختار و عملکرد دولت:**

- ۶-۱. تعداد کارمندان دستگاه‌های دولتی و حکومتی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)
- ۶-۲. پرداخت‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (عملکرد بودجه عمرانی)
- نماگر ۷. محیط کلان (ثبات اقتصاد کلان، ساختارهای اشتغال):**

- ۷-۱. شاخص تورم مصرف‌کننده
- ۷-۲. شاخص تورم تولیدکننده
- ۷-۳. نرخ مشارکت نیروی انسانی (درصد)
- ۷-۴. نرخ بیکاری (درصد)
- ۷-۵. ارزش صادرات غیرنفتی استان (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۶-۷. نرخ رشد منطقه‌ای (درصد)

نماگر ۸. محیط مالی (تأمین مالی):

۸-۱. سرانه مانده تسهیلات اعطایی

نماگر ۹. محیط جغرافیایی (زیرساخت‌ها، ظرفیت‌های اقلیمی و استانی):

۹-۱. متوسط بارندگی سالانه استان (میلی‌متر)

۹-۲. تعداد هتل‌های ۴ و ۵ ستاره

۹-۳. تعداد تخت بیمارستانی فعال (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۹-۴. طول راه‌های بین‌شهری (کیلومتر به ازای هر کیلومتر مربع مساحت)

۹-۵. تعداد انبار و سردخانه (به نسبت مساحت استان)

۹-۶. مساحت مراتع خوب (به نسبت مساحت استان)

۹-۷. ضریب نفوذ بیمه (درصد)

۹-۸. فاصله مرکز استان تا بندر تجاری (آبی) و فعال بین‌المللی (کیلومتر)

۹-۹. طول راه‌آهن به مساحت استان (کیلومتر به ازای هر کیلومتر مربع)

۹-۱۰. درصد روستاهای گازرسانی شده از کل روستاهای استان

نماگر ۱۰. ساختار تولید (انحصار، خوشه‌ها، وابستگی به مواد اولیه):

۱۰-۱. تعداد بهره‌برداران کشاورزی (به ازای هر ۱۰۰ هزار نفر جمعیت)

۱۰-۲. درصد مساحت کشت آبی از کل مساحت زیر کشت

۱۰-۳. تعداد معادن در حال بهره‌برداری (به نسبت مساحت استان)

۱۰-۴. تعداد کارگاه‌های صنعتی فعال (به نسبت مساحت استان)

۱۰-۵. سرانه مساحت پروانه‌های ساختمانی صادره در نقاط شهری

۴. جداول آماری، نمودارها و تحلیل آماری

۴-۱. شاخص ملی محیط کسب و کار

جدول ۲. شاخص کل محیط کسب و کار

درصد تغییرات فصل بهار نسبت به فصل مشابه سال گذشته	فصل گذشته	بهار ۱۴۰۳	زمستان ۱۴۰۲	بهار ۱۴۰۲	سال ۱۴۰۲	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۰	سال ۹۹	سال ۹۸	سال ۹۷
		۶/۰۴	۶/۰۴	۶/۰۵	۶/۰۵	۶/۰۳	۵/۸۹	۵/۹۵	۶/۰۸	۶/۳۳
-۰/۲۲	۰									

منبع: گزارش اتاق بازرگانی

*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به دوره گذشته است.

نتایج پایش ملی محیط کسب و کار ایران در بهار ۱۴۰۳، عدد ۶/۰۴ (نمره بدترین ارزیابی ۱۰ است) را به عنوان شاخص کل به دست می دهد که مشابه وضعیت این شاخص در ارزیابی فصل گذشته (زمستان ۱۴۰۲ با میانگین ۶/۰۴) است. این ارزیابی نشانگر آن است که از نظر فعالان اقتصادی مشارکت کننده در این پایش، در وضعیت مؤلفه های مؤثر بر محیط کسب و کار ایران در بهار ۱۴۰۳ وضعیتی ایجاد نشده است. عدد شاخص در بهار ۱۴۰۳ نسبت به فصل مشابه سال قبل (۰/۲۲ درصد) مساعدتر شده است. لازم به ذکر است که این شاخص از طریق ادغام اطلاعات حاصل از مؤلفه های پیمایشی (۲۸ مؤلفه) و داده های مؤلفه های آماری (۴۲ مؤلفه) به نسبت ۸۰ و ۲۰ محاسبه شده است.

۴-۲. شاخص بخشی محیط کسب و کار

جدول ۳. شاخص محیط کسب و کار برحسب بخش های عمده اقتصادی

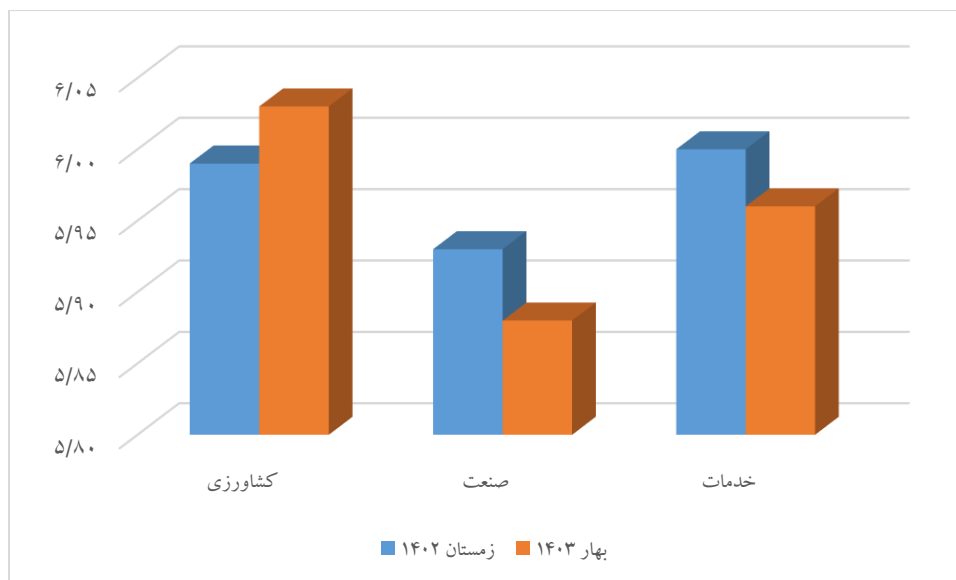
بخش	بهار ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۲	بهار ۱۴۰۳	درصد تغییر نسبت به فصل مشابه سال گذشته	
				فصل گذشته	فصل مشابه سال گذشته
کشاورزی	۵/۹۸	۵/۹۹	۶/۰۳	۰/۶۸	۰/۸۳
صنعت	۵/۹۵	۵/۹۳	۵/۸۸	-۰/۸۵	-۱/۰۷
خدمات	۶/۰۶	۶	۵/۹۶	-۰/۵۹	-۱/۵۷

منبع: گزارش اتاق بازرگانی

*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به دوره گذشته است.

نمودار ۱. شاخص بخشی محیط کسب و کار زمستان ۱۴۰۲ و بهار ۱۴۰۳

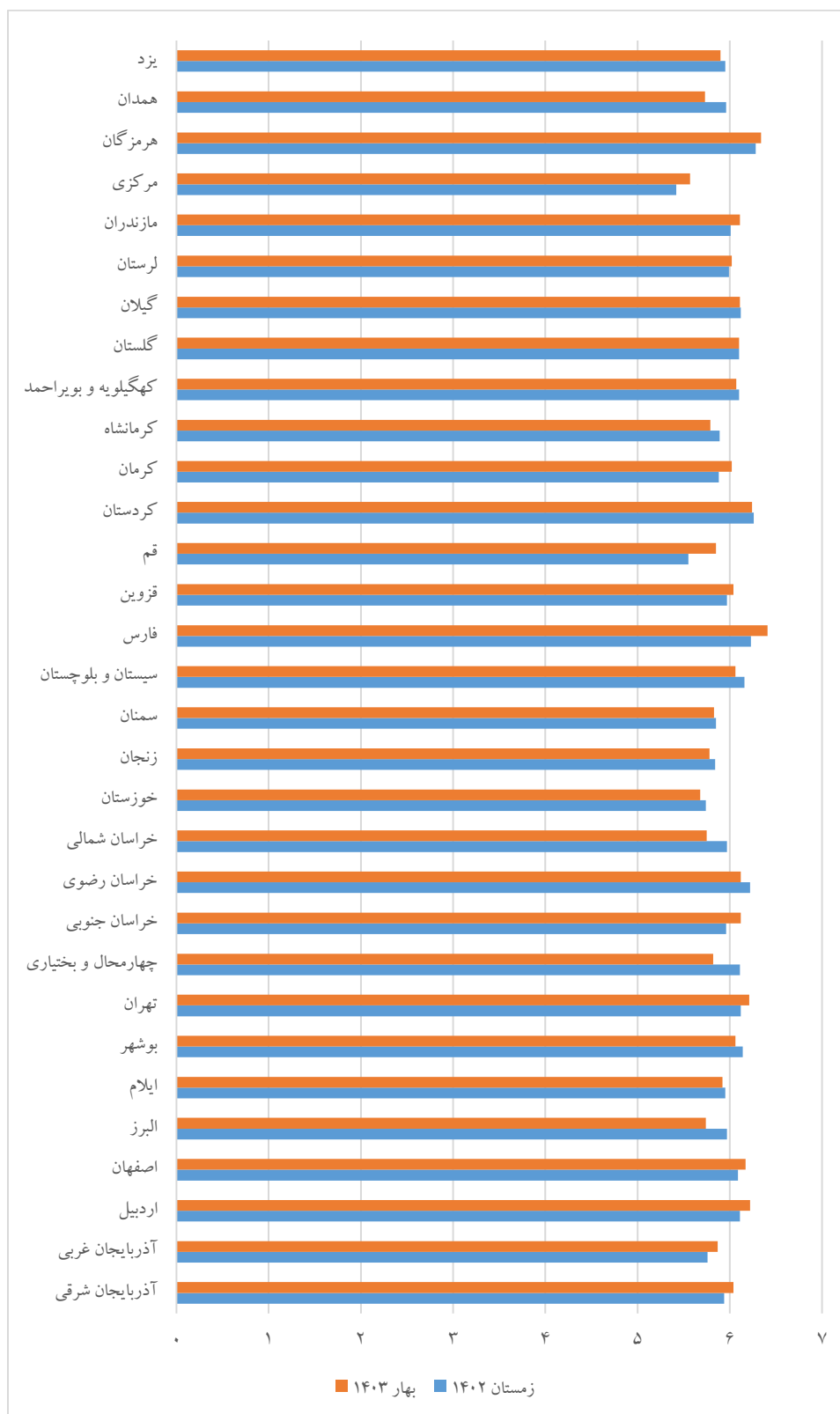

با توجه به تقسیم رشته فعالیت‌ها در سه بخش عمده کشاورزی، صنعت و خدمات، فعالان اقتصادی سراسر کشور در بهار ۱۴۰۳، وضعیت محیط کسب و کار بخش صنعت و بخش کشاورزی را به ترتیب، مساعدترین و نامساعدترین محیط کسب و کار ارزیابی نموده‌اند.

۳-۴. شاخص استانی محیط کسب و کار

با توجه به اینکه در نتایج پایش ملی محیط کسب و کار نمره بدترین ارزیابی ۱۰ است، شاخص استانی محیط کسب و کار در استان البرز عدد ۵/۷۴ را نشان می‌دهد که نسبت به فصل گذشته (۵/۹۷) و فصل مشابه سال گذشته (۶/۰۷) کاهش داشته و این امر به معنی مساعدتر شدن شاخص استانی محیط کسب و کار در استان البرز در فصل موردبررسی می‌باشد. همچنین این شاخص برای استان البرز پایین‌تر از شاخص ملی محیط کسب و کار (۶/۰۴) است که نشانگر مساعدتر بودن وضعیت در استان البرز نسبت به میانگین کشوری است.

نمودار ۲. شاخص استانی محیط کسب و کار

جدول ۴. شاخص استانی محیط کسب و کار

استان	سال ۹۶	سال ۹۷	سال ۹۸	سال ۹۹	سال ۱۴۰۰	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۲	بهار ۱۴۰۲	زمستان ۱۴۰۲	بهار ۱۴۰۳	درصد تغییرات نسبت به فصل گذشته	
	۹۶	۹۷	۹۸	۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۲	۱۴۰۲	۱۴۰۳	فصل مشابه سال گذشته	فصل گذشته
آذربایجان شرقی	۵/۹۳	۶/۰۸	۶/۰۱	۵/۵۴	۵/۶۶	۵/۷۹	۵/۹۷	۶/۰۱	۵/۹۴	۶/۰۴	۱/۷۰	۰/۵۰
آذربایجان غربی	۵/۸	۵/۹۵	۵/۳	۵/۳۳	۵/۴	۵/۶۰	۹/۸۷	۵/۸۸	۵/۷۶	۵/۸۷	۱/۸۶	-۰/۱۹
اردبیل	۵/۸۹	۶/۲۵	۵/۹۳	۶/۰۳	۶/۰۹	۶/۲۸	۶/۱۸	۶/۲۵	۶/۱۱	۶/۲۲	۱/۶۹	-۰/۵۲
اصفهان	۵/۹۲	۶/۴۷	۶/۱۷	۶/۰۵	۵/۷۷	۵/۸۲	۵/۹۳	۵/۸۸	۶/۰۹	۶/۱۷	۱/۱۸	۴/۷۹
البرز	۵/۷۲	۶/۴۷	۶/۲۴	۶	۵/۹۴	۶/۲۳	۶/۰۷	۶/۰۷	۵/۹۷	۵/۷۴	-۳/۹۱	-۵/۵۴
ایلام	۵/۹۸	۶/۴۶	۶/۰۴	۵/۸۳	۵/۷۳	۵/۹۰	۵/۹۵	۶/۰۶	۵/۹۵	۵/۹۲	-۰/۵۸	-۲-۲۹
بوشهر	۵/۶۸	۶/۳۹	۶/۱۸	۶/۰۴	۶/۰۳	۶/۳۹	۶/۱۹	۶/۲۵	۶/۱۴	۶/۰۶	-۱/۳۲	-۳/۰۷
تهران	۵/۷۲	۶/۴۱	۶/۱۹	۶/۱۵	۶/۲۴	۶/۱۲	۶/۱۷	۶/۱۲	۶/۱۲	۶/۲۱	۱/۵۴	۱/۴۸
چهارمحال و بختیاری	۵/۹۷	۶/۴۹	۶/۳۵	۶/۲۱	۶/۱۶	۶/۱۰	۶/۱۹	۶/۲۳	۶/۱۱	۵/۸۲	-۴/۷۳	-۶/۶۰
خراسان جنوبی	۵/۵۷	۶/۱۳	۵/۸۳	۵/۷۷	۵/۸۹	۵/۸۰	۵/۹۸	۶/۱۲	۵/۹۶	۶/۱۲	۲/۷۱	-۰/۰۲
خراسان رضوی	۵/۷	۶/۱۳	۶/۰۲	۵/۹	۵/۶۱	۶/۰۴	۶/۲۱	۶/۲۳	۶/۲۲	۶/۱۲	-۱/۶۸	-۱/۸۴
خراسان شمالی	۶/۲۱	۶/۵۹	۶/۲۴	۶/۰۶	۵/۹۴	۵/۹۸	۶/۰۵	۶/۱۱	۵/۹۷	۵/۷۵	-۳/۷۰	-۶/۰۳
خوزستان	۵/۷۴	۶/۴۴	۶/۰۹	۶/۰۷	۶/۰۱	۵/۹۵	۵/۷۳	۵/۹۴	۵/۷۴	۵/۶۸	-۱/۲۰	-۴/۵۱
زنجان	۵/۶۲	۵/۹۲	۵/۵۶	۵/۳۴	۵/۵۶	۵/۸۴	۵/۷۷	۵/۸۱	۵/۸۴	۵/۷۸	-۱/۱۷	-۰/۶۵
سمنان	۵/۸۴	۶/۱۵	۵/۷۲	۵/۲۲	۵/۳۲	۵/۷۴	۵/۸۳	۵/۹۶	۵/۸۵	۵/۸۳	-۰/۳۳	-۲/۳۱
سیستان و بلوچستان	۶/۲۵	۶/۶	۶/۳۷	۶/۲۳	۶/۲۹	۶/۲۵	۶/۳۹	۶/۲۶	۶/۱۶	۶/۰۶	-۱/۶۲	-۳/۱۲
فارس	۵/۴۸	۵/۹۹	۵/۹۲	۵/۸	۵/۶	۵/۷۲	۶/۰۸	۵/۸۹	۶/۲۳	۶/۴۱	۲/۷۹	۸/۸۲
قزوین	۵/۵۶	۶/۱۴	۵/۹۳	۵/۹	۵/۸۸	۵/۷۳	۵/۹۹	۵/۹	۵/۹۷	۶/۰۴	۱/۱۲	۲/۲۷
قم	۵/۷۷	۶/۰۹	۶/۰۴	۵/۹۹	۶/۱۶	۶/۲۱	۵/۵۷	۵/۸۹	۵/۵۵	۵/۸۵	۵/۴۰	-۰/۶۶
کردستان	۵/۸۶	۶/۵۱	۶/۲۶	۶/۲۹	۶/۳۲	۶/۳۸	۶/۳۵	۶/۸۵	۶/۲۶	۶/۲۴	-۰/۳۴	-۸/۸۵
کرمان	۵/۸	۶/۲۷	۶/۰۴	۶/۲۴	۶/۳۶	۶/۳۳	۵/۹۱	۶/۰۳	۵/۸۸	۶/۰۲	۲/۴۵	-۰/۱۶
کرمانشاه	۶/۲۴	۶/۵۴	۶/۱۷	۶/۱۱	۶/۱۷	۵/۹۹	۵/۹۸	۵/۹۷	۵/۸۹	۵/۷۹	-۱/۶۸	-۳/۰۱
کهگیلویه و بویراحمد	۵/۹۴	۶/۲۱	۵/۹۸	۵/۹۷	۵/۸۶	۵/۸۵	۵/۹۶	۵/۹۷	۶/۱	۶/۰۷	-۰/۵۳	۱/۷۰
گلستان	۵/۷۴	۶/۲۷	۶/۱۱	۶/۰۵	۶/۱۹	۶/۲۵	۵/۹۷	۶/۰۵	۶/۱	۶/۱	-۰/۰۴	۰/۷۹
گیلان	۵/۴	۵/۷۹	۵/۵۶	۵/۶۴	۵/۷	۶/۱۱	۶/۱۷	۶/۱۸	۶/۱۲	۶/۱۱	-۰/۱۱	-۱/۲۱
لرستان	۶/۰۹	۶/۵۳	۶/۱۳	۵/۹۴	۵/۹۴	۶/۰۷	۶/۰۹	۵/۹۹	۵/۹۹	۶/۰۲	۰/۵۰	۰/۵۴
مازندران	۵/۴	۵/۹۹	۵/۷۱	۵/۸۶	۵/۷۶	۵/۹۲	۶/۰۱	۶/۰۳	۶/۰۱	۶/۱۱	۱/۵۰	۱/۲۶
مرکزی	۵/۵۱	۶/۲۵	۵/۶۵	۵/۳۸	۵/۱۵	۵/۴۵	۵/۵۵	۵/۱۷	۵/۴۲	۵/۵۷	۲/۶۹	۷/۶۵
هرمزگان	۵/۷۴	۶/۱۸	۶/۱	۶/۰۸	۵/۹۴	۶/۲۲	۶/۲۹	۶/۰۷	۶/۲۸	۶/۳۴	۰/۹۴	۴/۴۰
همدان	۵/۸۴	۶/۳۸	۶/۰۶	۵/۸۹	۵/۸۵	۵/۹۴	۵/۹۵	۵/۹۹	۵/۹۶	۵/۷۳	-۳/۸۹	-۴/۴۰
یزد	۵/۶۶	۶/۰۸	۵/۷۲	۵/۶۴	۵/۶۵	۶/۰۸	۵/۹۹	۵/۹۹	۵/۹۵	۵/۹	-۰/۸۰	-۱/۵۲

منبع: گزارش اتاق بازرگانی

*: مثبت بودن درصد تغییرات به معنای بدتر شدن وضعیت نسبت به دوره گذشته است.

۴-۴. شاخص ملی و استانی به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی

طبق جدول ۴، نتایج ارزیابی طرح پایش در بهار ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که از منظر وضعیت مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار، استان‌های مرکزی، خوزستان و همدان دارای محیط کسب‌وکار مساعدتر و استان‌های فارس، کردستان و هرمزگان دارای محیط کسب‌وکار نامساعدتری نسبت به سایر استان‌ها بوده‌اند. قابل‌ذکر است که عدد شاخص برای حدود ۵۴ درصد استان‌های کشور از عدد شاخص ملی فضای کسب‌وکار کمتر بوده است. همچنین اختلاف عدد شاخص وضعیت محیط کسب‌وکار در بهترین و بدترین استان حداکثر معادل ۰/۸۴ واحد است که نشانگر عدم وجود تفاوت قابل‌توجه در وضعیت عدد شاخص استان‌ها نسبت به یکدیگر است. شاخص استانی محیط کسب‌وکار در استان البرز عدد ۵/۷۴ را در بهار ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که این مقدار نسبت به فصل قبل (زمستان ۱۴۰۲) به میزان ۳/۹۱ درصد کاهش داشته که به معنی مساعدتر شدن شاخص استانی محیط کسب‌وکار در استان البرز در فصل بهار ۱۴۰۳ نسبت به زمستان ۱۴۰۲ است. همچنین این شاخص برای استان البرز پایین‌تر از شاخص ملی محیط کسب‌وکار با عدد ۶/۰۴ است که نشانگر مساعدتر بودن این مقدار در استان البرز نسبت به میانگین کشور است. رتبه استان البرز در بین تمام استان‌های کشور برای شاخص محیط کسب‌وکار ۴ است.

در جدول شماره ۵ داده‌های مربوط به ۲۸ مؤلفه تأثیرگذار محیط کسب‌وکار در استان البرز و کشور در بهار سال ۱۴۰۳ آورده شده است. در جدول مذکور اختلاف استان و کشور اگر منفی باشد نشان‌دهنده بهتر بودن وضعیت آن مؤلفه در استان نسبت به کشور است و اگر اختلاف مثبت باشد بالعکس. بر این اساس، طبق جدول شماره ۵ در بهار ۱۴۰۳، استان البرز در ۱۸ مؤلفه وضعیت بهتری نسبت به کشور دارد و اعداد مربوطه، پایین‌تر از میانگین کشوری است و در مابقی مؤلفه‌ها، این اعداد بیشتر از میانگین هستند. در استان البرز مؤلفه‌های "نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول" با عدد ۳/۸۸ و "غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات" با عدد ۸/۵۵، به ترتیب بهترین و بدترین وضعیت را در بین کلیه شاخص‌ها دارا هستند.

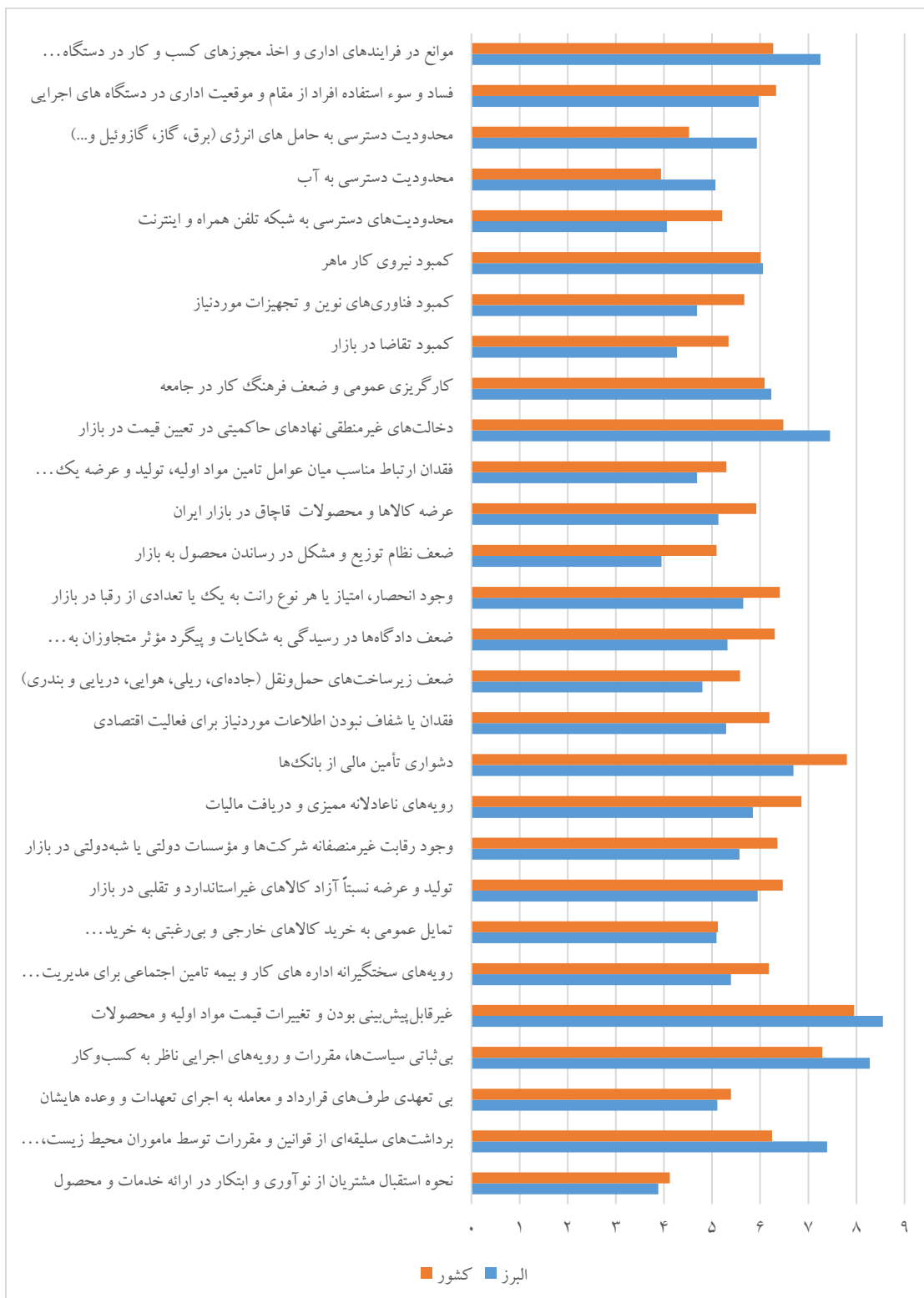
جدول ۵. شاخص‌های ملی و استانی محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی بهار ۱۴۰۳

مؤلفه	البرز	کشور	اختلاف بین استان البرز و کشور
نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول	۳/۸۸	۴/۱۲	-۰/۲۴
..برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط ماموران محیط زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و	۷/۳۹	۶/۲۵	۱/۱۴
بی تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده هایشان	۵/۱۱	۵/۳۹	-۰/۲۸
بی ثباتی سیاست‌ها، مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر به کسب و کار	۸/۲۸	۷/۲۹	۰/۹۹
غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۸/۵۵	۷/۹۵	۰/۶
رویه‌های سختگیرانه اداره های کار و بیمه تامین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی	۵/۳۹	۶/۱۸	-۰/۷۹
تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌ رغبتی به خرید محصولات ایرانی	۵/۰۹	۵/۱۲	-۰/۰۳
تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار	۵/۹۵	۶/۴۷	-۰/۵۲
وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار	۵/۵۷	۶/۳۶	-۰/۷۹
رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	۵/۸۵	۶/۸۶	-۱/۰۱
دشواری تأمین مالی از بانک‌ها	۶/۶۹	۷/۸	-۱/۱۱
فقدان یا شفاف نبودن اطلاعات موردنیاز برای فعالیت اقتصادی	۵/۲۹	۶/۱۹	-۰/۹
ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل (جاده‌ای، ریلی، هوایی، دریایی و بندری)	۴/۸	۵/۵۸	-۰/۷۸
ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد مؤثر متجاوزان به حقوق دیگران	۵/۳۲	۶/۳	-۰/۹۸
وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار	۵/۶۵	۶/۴۱	-۰/۷۶
ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار	۳/۹۵	۵/۰۹	-۱/۱۴
عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران	۵/۱۳	۵/۹۲	-۰/۷۹
فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تامین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار	۴/۶۹	۵/۳	-۰/۶۱
دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت در بازار	۷/۴۵	۶/۴۸	۰/۹۷
کارگریزی عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه	۶/۲۳	۶/۰۹	۰/۱۴
کمبود تقاضا در بازار	۴/۲۷	۵/۳۴	-۱/۰۷
کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات موردنیاز	۴/۶۹	۵/۶۷	-۰/۹۸
کمبود نیروی کار ماهر	۶/۰۶	۶/۰۱	۰/۰۵
محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت	۴/۰۶	۵/۲۱	-۱/۱۵
محدودیت دسترسی به آب	۵/۰۷	۳/۹۴	۱/۱۳
محدودیت دسترسی به حامل های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)	۵/۹۳	۴/۵۲	۱/۴۱
فساد و سوء استفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه های اجرایی	۵/۹۷	۶/۳۳	-۰/۳۶
موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه های اجرایی	۷/۲۵	۶/۲۷	۰/۹۸

گزارش اتاق بازرگانی و محاسبات تحقیق

*منفی بودن اعداد به منزله بهتر بودن آن مؤلفه در استان البرز نسبت به کشور است.

نمودار ۳. شاخص‌های ملی و استانی محیط کسب و کار به تفکیک مؤلفه‌های پیمایشی بهار ۱۴۰۳

همان‌طور که در نمودار شماره (۲) مشاهده می‌گردد مؤلفه "غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات" در استان البرز و کشور به ترتیب با عدد ۸/۵۵ و ۷/۹۵ بالاترین عدد را به خود اختصاص داده است. این بدین معناست که این مؤلفه دارای بدترین وضعیت در بین همه ۲۸ مؤلفه معرفی شده در کشور و استان البرز می‌باشد. همچنین مؤلفه "نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول" با عدد ۳/۸۸ در استان البرز و مؤلفه «محدودیت دسترسی به آب» با عدد ۳/۹۴ در کشور کمترین مقدار را به خود اختصاص داده اند. این بدین معناست که این مؤلفه ها دارای بهترین وضعیت در بین همه مؤلفه‌ها در کشور و استان البرز می‌باشند.

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادات

شاخص استانی محیط کسب‌وکار در استان البرز عدد ۵/۷۴ را در بهار ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که این مقدار نسبت به فصل قبل (زمستان ۱۴۰۲) به میزان ۳/۹۱ درصد کاهش داشته که به معنی مساعدتر شدن شاخص استانی محیط کسب‌وکار در استان البرز در فصل بهار ۱۴۰۳ نسبت به زمستان ۱۴۰۲ است. همچنین این شاخص برای استان البرز پایین تر از شاخص ملی محیط کسب‌وکار با عدد ۶/۰۴ است که نشانگر مساعدتر بودن این مقدار در استان البرز نسبت به میانگین کشور است. رتبه استان البرز در بین تمام استان‌های کشور برای شاخص محیط کسب‌وکار ۴ است.

بررسی محیط کسب‌وکار استان البرز در بهار ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که مؤلفه‌های "غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات (با امتیاز ۸/۵۵)"، "بی ثباتی سیاست‌ها، مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر به کسب و کار (با امتیاز ۸/۲۸)" و "دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت در بازار (با امتیاز ۷/۴۵)" نامساعدترین مؤلفه‌های محیط کسب‌وکار و مؤلفه‌های "نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول (با امتیاز ۳/۸۸)"، "ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار (با امتیاز ۳/۹۵)"، "محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت (با امتیاز ۴/۰۶)"، مساعدترین مؤلفه‌ها از دیدگاه تشکلهای اقتصادی مشارکت‌کننده در پایش محیط کسب‌وکار استان البرز در بهار ۱۴۰۳ ارزیابی شده‌اند.

۵-۱. چالش‌های فراروی محیط کسب‌وکار

۱. قوانین دست‌وپا گیر و غیر شفاف و وجود قوانین و مقررات متعدد، متعارض و بعضاً متناقض

۲. پایین بودن درجه رقابت‌پذیری اقتصاد ملی و وجود حجم عظیم انحصارات متعدد در عرصه‌های مختلف کشور
۳. وجود بروکراسی‌های اداری عظیم و پیچیده دولتی و هجمه عظیم دیوان‌سالاری دولتی
۴. فقدان برنامه مشخص در خصوص تسهیل و بهبود محیط کسب‌وکار
۵. پایین بودن بهره‌وری در سطوح و بخش‌ها و عوامل تولید
۶. کمبود فناوری‌های روز دنیا و عدم وجود نوآوری در بنگاه‌ها
۷. بخش خصوصی ضعیف و ناتوان در عرصه فعالیت‌های اقتصادی که نیازمند توانمندسازی است
۸. ضعف شدید نظارت در ابعاد مختلف
۹. دشواری اخذ تسهیلات بانکی برای بنگاه‌های خصوصی

۲-۵. پیشنهاد‌های لازم در جهت بهبود محیط کسب‌وکار

۱. تشکیل کارگروه بهبود کسب‌وکار در استان به‌منظور هدایت و مدیریت نمودن تمامی اقدامات لازم در خصوص بهبود محیط کسب‌وکار
۲. زمینه‌سازی جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی
۳. استفاده از تجربیات و نقطه نظرات سرمایه‌گذاران و اشخاص حقیقی و حقوقی متقاضی سرمایه‌گذاری
۴. پایش مستمر عملکرد دستگاه‌های اجرایی در ارائه خدمات و صدور مجوزهای کسب‌وکار
۵. مقابله با مفاسد اداری در دستگاه‌های دولتی
۶. اعطای مشوق‌های مالیاتی به واحدهای فعال کسب‌وکار در استان در راستای بهبود فرایند پرداخت مالیات
۷. تلاش در جهت اجرایی نمودن مفاد قانون بهبود مستمر فضای کسب‌وکار در استان
۸. شناسایی قوانین، مقررات و بخشنامه‌های مخل تولید و سرمایه‌گذاری در کشور و حذف ضوابط و مقررات پیچیده و زائد
۹. تسریع فرآیندهای انجام امور و فعالیت‌های اقتصادی از طریق توسعه سامانه‌های الکترونیکی در دستگاه‌های اجرایی
۱۰. اصلاح نظام تأمین مالی کشور و به‌روزرسانی و کارآمد سازی تأمین مالی در کشور
۱۱. اصلاح نظام اداری و آماری کشور به‌منظور افزایش بهره‌وری نظام اداری
۱۲. تفویض اختیارات و ابزار لازم به شورای هماهنگی بانک‌های استان جهت اعطای تسهیلات بیشتر و تسهیل شرایط پرداخت

۶. منابع و مآخذ

- احمدپور داریانی، کارآفرینی، مرکز نشر دانشگاهی و دانشگاه جامع علمی کاربردی، ۱۳۸۱
- پایش ملی محیط کسب و کار ایران، مرکز پژوهش‌های اتاق ایران، بهار ۱۴۰۳
- میدری و قودجانی، سنجش و بهبود محیط کسب و کار، جهاد دانشگاهی، ۱۳۸۷